Anton Bacalbaşa

Din viaţa militară/Dezertorul

Fiecare soldat poartă în gibernă bastonul de mareşal!

— A venit răcuţii! A venit răcuţii!

Strigătul acesta ieşea din gurile tuturor soldaţilor, care umblau nebuni de bucurie, parc-ar fi vrut să ducă vestea prin toate colţurile cazărmii. Şi toţi se veseleau văzând recruţii aşezaţi pe două rânduri în sala podită cu asfalt. Bucuria n-avea margini; mai ales leaturile din urmă aruncau capelele-n sus, strigând cât le lua gura: „Ne-am dus, mă!"

Sfioşi, aiuriţi, stau noii-veniţi. Şi, tot strângându-şi împrejurul trupurilor sucmanele zdrenţăroase, holbau ochii în jurul lor, neştiind să-şi dea socoteală de veselia celor ce aveau să scape, zâmbind câteodată la glumele soldaţilor vechi, care se-ntorceau de la masă cu gamelele şi câte o bucată de pâine neagră-n mână.

Soldaţii se tot învârteau printre recruţi, şi cei mai vechi căutau să-i pună la mână câte ceva.

Printre cei noi, tipuri de tot felul. Veneau tocmai din fundul Moldovei şi acum vedeau pentru ntâia oară Iaşii.

În dreapta, unul zdrenţăros şi cu faţa galbenă îşi rotea ochii cu spaimă de jur-împrejur, ca-n faţa unei lumi noi, necunoscute; altul, mai încolo, părea mai vioi şi tot îndrăznea, din când în când, să ridice ochii spre soldaţii vechi, care nu-i păreau atât de răi cum îi vorbea satul.

Şi tocmai în fund, la flancul stâng, retras de lângă tovarăşi, şedea un târgoveţ tânăr, cu faţa nepârlită de soare, ţinând în mâna-i albă o umbrelă de mătase vişinie.

Din anii petrecuţi în grefa Tribunalului de Ilfov îi rămăsese colţul de păr pe frunte, degetul cel mic de la mână ţinut la distanţă de celelalte… ca statuia lui Gheorghe Lazăr, şi un dispreţ suveran pentru desculţii satelor, cu care era acum silit să stea alături. Din când în când, îşi ducea la nas batista-i parfumată şi-şi dregea colţul pe frunte, scoţându-l cât putea mai mult de sub pălărie.

Cei vechi se tot învârteau împrejurul recruţilor.

— Măi băietane, întrebă unul, cât cei tu pl căciuliţa ist' neagră? Că de-amu nu-ţi mai faci nicio trebuinţă!

— Dă…

Şi recrutul dădea din umeri.

— Da' pl beţili celea ci mi-i lua?

— Dă...

În fund, unul îşi găsise „un sat".

— Da' lelea Măriuca?

— Dă... ea amu s-o dus hăt-încolo, la Oroftiana, la on moş a îi că i-o ars casa din Păltineşti.

— Da bădiţa Ghiorghi?

— A Saftii chiaburului?

— Iei!

— Îi! El amu-i tari scârbit, că Ancuţa o luat pl Vasili a moş Albului...

— Ien taci! Irrra!...

Un sergent se dăduse pe lângă „nemţescul" din fund.

— Dumneata eşti tot recrut, musiu?

— Da, recrut...

— Da' cum de v-a adusără cu ţăranii ăştia?!

— Eu ştiu? în ziua de azi nu să mai dă nicio consideraţiune unui băiat mai dă familie. Nici n-a vrutără să ştie, m-a adusără dă la Bucureşti pentru că am contat acum vo câteva luni cu domiciliu în Botoşani. *Parol d-onor*, m-am stenahorisit! [1]

Şi, dezgustat, sătul până-n gât de atâta şedere între sucmanele jegoase, scoase o tabacheră roşie cu o potcoavă de metal deasupra şi începu a-şi face ţigară. Când isprăvi, îşi aduse aminte şi de sergent.

— Poftiţi, faceţi ţigară?

— Vă mersi... ca să nu vă refuz.

Şi, la rândul lui, sergentul începu să răsucească o ţigară groasă... ca dintr-al altuia.

* * *

Se auzi în curte un semnal.

Din toate părţile începură să alerge ofiţeri, sergenţi, soldaţi. Fiecare se grăbea să-şi găsească o treabă, şi din gură-n gură auzeai aceleaşi cuvinte: „Vine don colonel".

Colonelul urca scările încet, greoi, cam adus de mijloc, cu o mână pe sabie şi cu alta-n vânt; barbişonul sur, adus înainte de vârf îi atârna solemn de la bărbie.

Toţi îşi luară poziţia. Un moment, nimeni nu mişca, amorţiseră şi degetele, ochii nu mai sclipeau. Prin imitaţie, fără voie, recruţii şedeau şi ei smirna. Pe toate feţele, aceeaşi frică, numai târgoveţul voia

să pară mai puţin mişcat, dar picioarele-i tremurau şi ochii i se fixaseră pe vârful ghetelor, de unde de-abia zgândărea cu vârful umbrelei o bucăţică de noroi.

Colonelul ceru un condei, iscăli câteva hârtii, apoi se sculă, îşi luă un aer mai grav, băgă degetele de la mâna dreaptă între nasturii de la piept ai tunicii, puse stânga pe mânerul sabiei şi începu un discurs emoţionant – ai fi zis: Mihai Viteazul la Călugăreni:

„Copii! Să fiţi cuminte, să vă siliţi… Cariera armelor e frumoasă, e nobilă! Pentru consolidarea patriei, suntem datori cu toţii să ne sacrificăm! Să fiţi ascultători şi supuşi, căci, cum s-a zis cu mult rezon, disciplina este sufletul armatei! mai mult valorează o mână de oşteni disciplinaţi decât o trupă de mercenari!

Ofiţeri, subofiţeri, caporali şi soldaţi, fiţi blânzi, dar severi cu recruţii! Fiţi imparţiali, dar riguroşi în aplicarea pedepselor: recompensaţi virtutea, pedepsiţi viciul! Nu uitaţi că cea dintâi datorie a unui superior este aceea de a fi un părinte bun, dar sever…

Recruţi, fiţi confienţi în şefii voştri şi respectuoşi drapelului, căci, cum s-a zis cu mult rezon, drapelul este simbolul onorului, precum onorul este simbolul drapelului! Adevăratul soldat este acela care moare la umbra drapelului ce i-a confiat patria-mumă, dar nu-l lasă din mână. Trăiască dar Majestatea-sa regele, trăiască armata română! Rupeţi rândurile, *marş*!”

— Strigaţi „trăiţi”, mă! strigaţi „trăiţi”! şopteau sergenţii pe la spatele recruţilor când colonelul îşi sfârşi discursul.

Dar recruţii erau pe altă lume. Severitatea colonelului şi frica se citeau pe toate feţele le-ngheţase inima. Numai târgoveţul aproba din cap şi spuse sergentului de alături:

— Foarte bine a vorbit.

În sfârşit, i-a băgat prin companii.

Căpitanul se apropie de sergentul-major:

— Vezi, să scoţi garnitura de reformă şi s-o dai pă oameni. Caută să… să nu fie… ştii… aşa plină… de insecte!

— Prea bine, nţeleg!

— Şi sergentul de zi să le dea pâinea… şi rachiu. Dup-asta să mi-i tunză pă tobă. Hainele lor să le ducă la magazie; le-om vinde când s-o fixa ziua de licitaţie.

— Prea bine, nţeleg!

— Vezi că eu acum mă duc la masă. Când m-oi întoarce, să

găsesc tot gata.

— Prea bine, nţeleg!

Şi căpitanul ieşi, după ce luă un rachiu şi o coaje de pâine şi puse pe un soldat să-i şteargă ghetele şi gulerul mantalei.

Târgoveţului îi luase Dumnezeu glasul când a văzut hainele ce avea să-mbrace de-acuma-nainte. Curgeau peticele de pe ele şi parcă umblau singure. Soldaţii spuneau că hainele astea făcuseră şi războiul de la 1877.

Sergentul-major făcea zâmbre la tabachera cu potcoavă şi-i pusese gând rău. Începu să vorbească târgoveţului despre avantajele pe care le are un soldat să se ia bine cu „gradele" şi mai cu seamă cu sergentul-major, care este, după căpitan, „sufletul companiei". Dintr-una într-alta, aduse vorba despre tabacheră:

— Iii! Ce frumoasă tabacheră! Am căutat şi eu una aşa, da' n-a fost posibel să găsesc. Dac-aş găsi, momental aş lua una. Mă-nnebunesc după tabacherile cu potcoavă! De unde ai luat-o?

— Asta-i din Bucureşti.

— Din Bucureşti? Ce spui?! Şi scumpă să fie una aşa?

— Nu, un bagadel, patru franci!

— Ieftină.

— A, am avut alta mai frumoasă, pentru ţigări, da mi-a furat-o…

— Ţa-ţa-ţa! auzi, domnule!? Ei, cum?

— Ştiu şi eu?!

— Dă să ţi-o ţiu eu pă asta, că aici şuntară mulţi lungi de mână…

— Aş! Acuma mă păzesc eu, că m-am fript o dată!

— Curat! Cin' să frige la ciorbă suflă şi la iaurt…

— Sigur.

— Dar… să-ţi spui drept… dacă mi-ai da-o mie spre şovinir… ţi-aş fi îndatorat…

Se auzi plantonul strigând: „Drepţi!"

Venise un ofiţer.

— Sergentul-major!

— Porunciţi!

— A plecat don căpitan?

— Da, să trăiţi, don locotenent!

Ofiţerul ieşi fredonând:

On dit que l'on te marie [2]…

Sergentul major era furios: tabachera-i zburase cu potcoavă cu

tot, iar fostul copist la grefa Tribunalului de Ilfov se pierduse prin cazarmă.

* * *

Lângă uşă, sergentul de zi împărţea pâinea recruţilor, care rupeau dintr-însa parcă nu mâncaseră de-un an.

— Măi leat, striga un căprar, să nu faci firmituri pă jos, că nu eşti acâş' la tat-tu!

— Dă, om griji...

— Ce „om griji"?! Vezi să nu te grijesc eu mai curând! Aici nu merge cum crezi tu. Ori gândeşti, poate, că ai slugi să măture după tine!...

— Ba nu; da' undi şi cădi şi mâncăm?

— Unde? în căciulă! Tu nu pari prost; de unde eşti?

— Di la Scuteni.

— Şi al cui eşti tu din Scuteni? Am fostără noi p-acolo cu reghimentul.

— Aţi fost? Apăi, dacă ştiţi, mai la vale de primărie este o ogradă mare cu două case: într-una şedi tătuţa şi-n cei de la vali sor-me cei măritaţi.

— Da' cum îţi zice ţie?

— Neculai a Sultanii.

— Da alde tat-tu, alde mă-ta şuntară oameni chiaburi?

— Dă, gospodari...

— Fruntaşi? Ce iceau ei când ai plecat încoa? Nu să boceau? Ori zi: ba bine că nu!... Ţi-a datară bani mulţi?

— Dă, numa cât vreo triizăci di franci...

— Şi ce i-ai făcut? I-ai dat pă gârlă?

— Li am tati, fără cât un leu di părăli.

— Apăi, bine, bine... Tu o s-o duci foarte bine... dacă... dacă ţi-ei face datoria. Să nu-ntorci vorba-napoi la un sergent ori la un căprar, că pân' la ofiţeri – ei şuntară mosafiri în cumpanie. Vorba aia: pân' la Mnezeu te fură sfinţii! Să cauţi cât ai putea să nu trăieşti rău, cu căprarii mai ales, că – pă cum îţi spusei – ei şuntară mai mari în cumpanie; că ofiţeri – văzuşi tu singur adineaorea pă căpitan – ei stă un ceas şi să duce. Ţine minte, că eu nu te-nvăţ dă rău!...

* * *

Peste un ceas odaia era plină de părul recruţilor, pe care îi tunsese „ca-n palmă".

Îi îmbrăcaseră în haine militărești ca pe o companie de dezertori, așa atârnau zdrențele de pe ei.

De-acum încolo, o viață nouă se deschidea înaintea lor. Pletele țărănești tunse, livreaua îmbrăcată – de-acum erau ai statului. Și viața asta necunoscută, pe care o așteptaseră cu groază, avea să-i stăpânească încă trei ani. Când au să scape și cum? Haina asta îi strângea ca niște chingi din care nu te mai dezrobești pe vecie.

Un recrut stătea la fereastră. Privea la dealul de pe care Galata-și arată zidurile fioroase cu biserica înnegrită de vreme. Galata! auziseră de dânsa. „Cine nu-i deciuplinat, acolo putrezește!” Și privirea-i se pierdea departe-departe, peste dealuri, într-un colț de pământ pe care cu sudoarea frunții îl muncise, unde erau toți ai lui, unde era Ileana, cu care copilărise și cu care gândea să-și unească soarta, unde erau îngropate toate visurile copilăriei și toate năzuințele tinereții, dragostea și patimile lui… De-acum, cine știe dacă va mai călca o dată pe pământul iubit… De-acum…

— Măi băiete!

Recrutul tresări. Era un sergent.

— Măi băiete, nu te mai gândi acâș’. De-acuși încolo să fii cu mintea numa la armată dacă vrei s-o duci bine. Las-o dracului pă fata lui nea Ion, că-și găsește ea petrecanie… Te-ai făcut catană, numa la cătănie să te gândești…

— Dă, domnule, m-oi gândi…

— Ia ascultă, când vorbești cu un grad, să nu-i mai zici „domnule”, că aici nu merge ca la primărie, cu notaru. Zi „domnule sergent” ori „domnule căprar” – ce o fi gradu lui.

— Pân’ ce-om deprinde și noi.

— Mai întrebați din soldații vechi, că pă urmă, când n-oți ști o să vă fie greu.

— Înțelegem.

Și sergentul pleacă, strigând pe un soldat vechi:

— Petre Gheorghe!

— Porunciți, să trăiți, don sergent!

— Und’ ți-e fața de pernă?

— Trăiți, don sergent, mi-a furat-o când am fost la arest…

— Cin’ ți-a furat-o?

— Nu știu, trăiți, don…

— De ce nu știi?

— De ce nu ştii, mă?

— N-auzi, de ce nu ştii? Am să te rapurtez să te dea în judecată pentru pierdere de echipament cu reţidiv… Ştii c-ai mai pierdut şi o gaică… Escadroanele de sfinţi care se ţin după Hristos ca jandarii după maiestatea-sa regiul!! Până-n trei zile să faci perna, că te bag în boală!

— Să trăiţi, don sergent, daţi-mi voie să vă spun ceva: n-am parale, că ştiţi bine că la-nchisoare nu se dă soldă…

— Să ai!… Lumânarea cu care a umblat Dumnezeu în noaptea-ntâi când a făcut lumea! Că don căpitan pă mine m-apucă! auzi, mă?

Şi doi pumni răsunară înfundat în fălcile soldatului.

Recruţii se uitau cu groază. Frica-i îngălbenise pe toţi.

— Trăiţi, don sergent, nu mai e ordin de bătaie, răspunse cu ochii-n pământ cel bătut.

— Ce-ai zis? Ce-ai zis?? Nu mai e ordin de bătaie?! auzi deciuplină! Bine mă, aşa mural ştii tu să dai la răcuţi? Am să te dau în Judecată pentru pierdere de echipament cu reţidiv şi răbeliune-n timp dă pace! În loc tu să spui la răcuţi: „Mă, când ăi vedea pă don sergent ori pă don căprar să te-apuce frigurile, să intri-n pământ!” tu-i înveţi la insubordinaţie! Aşa ai învăţat la tiurie?… Papucii Maichii Precistii şi lingura cu care bea arhanghelu grijanie în ziua de Blagoveştenii!… Las, că te-nvăţ eu melitărie!…

Şi alţi doi pumni răsunară.

Se auzi gornistul sunând de masă.

— Aide, strigă sergentul de zi, lingura şi strachina! Treci pe două rânduri, leat, treci mai iute, că te ia mama dracului!

Un recrut se apropia.

— Domnule… Nia nu ni-o dat pâine.

— Dă ce?

Un soldat vechi răspunse:

— Nu s-a ajuns o pâine.

— Dă ce nu s-a ajuns?

— Trăiţi, don sergent, cât am fost eu de platon, aţi luat una domnia-domniilor-voastre de aţi mâncat-o cu tocană particuleră.

Se auzi o palmă.

— Nu ţi-e ruşine să minţi, mă? Când am luat? apoi către recrut: Marş de-aici! Ai venit de-acasă, să-ţi cumperi!

— N-am parale…

— Să ai! Ce treab-am eu?! Ai s-o duci rău dacă dup-acum ai început cu mofturile!

Porniră la masă. Cazanul fu scos în curte şi soldaţii se apropiau unul câte unul cu capacul ca să-şi ia porţia.

Târgoveţul cu tabachera potcovită ieşise şi el, nu ca să mănânce, dar „ca să aibă o idee”.

Sergentul îl duse tocmai lângă cazan, pe deasupra căruia un regiment de muşte zăcea decapitat.

— Ce, domnule sergent, de asta mănâncă toţi? întrebă târgoveţul.

— Păi!

Stăpânul tabacherei îşi puse batista la nas.

De la cazan l-a purtat prin bucătărie. Pe jos nu se mai cunoştea dac-a fost odată podit cu asfalt; acuma se vedea numai ceva cenuşiu, crăpat, şi vreo câteva băltoace de apă stropiseră pereţii. Într-un colţ două hârdaie cu apă, peste care plutea o pojghiţă de grăsime albă, împeticată. Nişte tocătoare murdare pe mese, iar în cui obligatorul şir de ardei şi legătura de usturoi. Cazanele murdare fierbeau întruna, iar în fundul unei colosale putini de borş, în care nu rămăseseră decât huştile, muştele jucau în pas de voie.

În fundul plitei sfârâia un capac de bidon plin cu ficat.

Târgoveţului îi mirosi a tocană.

— Da' acolo ce-i? întrebă dânsul.

— E nişte tocană mai particuleră, a noastră, răspunse sergentul.

— A, va să zică nu sunteţi puşi în bani…

— Ba da, da' mai facem şi câte o tocană, aşa, de richiziţie.

Când au ieşit din bucătărie, afară, împrejurul cazanului, nu s-auzeau decât vorbele astea:

— Mai pune nişte grăsime!

— Dă o porţie mai slabă!

— Ăsta-i zgârci!

— Ăsta-i ciolan!…

Din când în când, glasul căprarului, care striga la recruţi:

— Ho! Ho, răcane! mai la urmă! Încă nu ţi s-a curăţit maţele de mămăligă! Ce te-ndeşi aşa, ca fata mare la argea?…

La teorie.

Un căprar stă în faţa recruţilor şi le spune:

— Staţi la marginea patului, mâinile pă genunchi; n-ai voie să

mişti, nici să-ntorci capu', măcar de-ai muri. Să nu clipeşti din ochi, leat, şi să asculţi ce ţi s-a spune, ca să-ţi întren devlă. Şi, după ce tuşi cazon, căprarul începu: Deciuplina meliţară este o supunere oarbă... care aveţi o ţigară?

— Am eu, să trăieşti, domnule, zise un recrut şi scoase din tunică o pungă de piele strânsă cu baiere la gură şi pe fundul căreia de-abia se zărea puţină mahorcă prăfuită.

Căprarul sucea ţigara.

— Domnule, eu am voie să iau o ţigări di tiutiun? întreabă recrutul, mândru că avusese onoarea să dea o ţigară „unui grad”.

— He, he! Nu te uita ce fac eu. Cum ai să fumezi tu înaintea mea?! Nu te gândeşti?

— N-am ştiut.

— Apăi să ştii. Infirioru nu poate fuma înaintea supiriorului său, fie-n timp dă pace, fie-n timp dă rezbel.

Recrutul îşi strânse punga, uitându-se cu jind. Şi se gândea: „Batâr on fum şi îl tras!”

Căprarul începu iar teoria:

— ...oarbă a infiriorului către supirioru său. Armata fără deciuplină ar fi... daţi un chibrit.

Un recrut îi aprinse un chibrit, şi căprarul, aprinzându-şi ţigara, murmură printre dinţi:

— Du-te la loc! Apoi, urmând: ...o adunătură dă oameni piriculoşi sucietăţii. Deciuplina este sufletu' armaţii... Băgaţi dă seamă, c-am să vă pui să ziceţi după mine...

Dar recruţii numai cu ochii erau la căprar. Gândurile lor erau departe, peste dealuri, la satul lor, la casa lor. Câtă deosebire între teoria din cazarmă şi poveştile de la şezătoare! Toate basmele căprarului, din care nu-nţelegeau nimic, pe o ureche le intrau şi pe alta le ieşeau... Unde-s poveştile cu feţi-frumoşi care răpesc pe Ileane şi le duc departe, prin pădurea de argint, în palatul zânelor? Unde sunt glumele flăcăilor, sfiala fetelor, ochii închişi ai bătrânelor, începuturile de dragoste şi jocurile nevinovate, şi uşoarele strângeri de mână, tot farmecul unor vieţi tinere? Disciplina militară este o supunere oarbă!...

Şi unul din ei, tot gândindu-se acasă, îşi vedea iubita plângând, fugind de strângerile-n braţe ale flăcăilor duşmănoşi de norocul lui, şi scoase un oftat adânc...

Dar căprarul uitase de mult oftaturile din vremea de recrut.

— Ce oftezi, măi? Nu să oftează la tiurie! Ţi s-a pare grea meliţia? Da' ce-o să mai vezi încă! Ia, mai bine, spune-mi ce-am zis pân-acum, că eu nu pasc bobocii acilea!

Recrutul se sculă-n picioare.

— Haida, zi, de! Să te aud... Deciuplina...

Cu glas înăbuşit, recrutul începu:

— ...Deciuplina... sucietate... supirioru...

— Aşa, măi? Vezi dacă nu bagi dă seamă?... Ce filoscofie mare e să-nveţi?... Mai zi o dată!

— Deciuplina... sufletu'... adunăturii...

— Aşa te-am învăţat eu? Hai? Aşa te-am învăţat? Ia să te fac eu să fii cu mintea acilea! Că doar acuşica-ţi spusei dăstul dă limpede şi pă isplicatelea; nu-i ca să zici că n-ai înţeles... da ţi-e gându la dracu'!...

Îl luă de mână şi-l duse în faţa lămpii din perete.

— Ai să-mi stai aici toată seara. Şezi într-un picior, ridică mâna dreaptă-n sus şi mişcă din degitu arătător mereu; capu' sus. Şi nu clipi. Aşa să-mi stai. Şi să ştii, asta să cheamă „să chemi pă dracu' dă la lambă”.

Bietul recrut se poticnea mereu. Îl durea mâna, îl dureau ochii de para lămpii, dar când voia să lase piciorul pe pământ, să-nchida din ochi sau să lase mâna-n jos, auzea glasul căprarului:

— Cheamă pă dracu' dă la lambă, că acuma viu la tine!

Nenorocitul lăsase capu-n jos încetul cu încetul, iar din deget de-abia mai putea mişca. Căprarul îl zări. Se apropie de dânsul, scoase o ţepuşă de lemn din buzunar şi o puse recrutului sub bărbie.

— Mai lasă-ţi dovleacu-n jos, dacă poţi!

Dar peste un ceas recrutul îngălbenise. Se sprijini de zid şi lăsă mâna în jos, apoi căzu pe scânduri; ţepuşa-i sângerase bărbia.

— Du-te la loc! îi strigă căprarul. Acuma te graţiez, penţ' că eşti răcuţ, da' mai târziu te ia mama dracului!

Când le-a dat drumul de la teorie, li se părea de bucurie c-au scăpat şi de miliţie...

* * *

În seara aceea sergenţii făceau un chef cazon la cazarmă. Trecuse o lună de la „însumarea” recruţilor. Acum, mai cu ghionturi, mai cu pumni, ştiau „deciuplina” pe de rost.

În fund lângă fereastră stă sergentul-major, doi sergenţi şi târgoveţul cel cu tabachera, sau mai bine cel fără tabacheră – căci îl

convinsese sergentul-major că e o ruşine ca „părintele companiei” să nu aibă asemenea obiecte de artă. Şi pe când în sobă se frig nişte bucăţi de carne înţepate de baionetă, două plosci cu vin trec din mână în mână, din gură-n gură…

— Aşa mă, zice un sergent, s-a dus dracului meliţia! Alt-dată era viaţă, aveam avânturi, nu glumă! Acuma numa ofiţerii au parte: unu-i cu popota, altu’ cu ordinalu trupii… n-o să mai vezi reangajaţi cât cucu!…

— Ba bine că nu! Azi s-a stricatără şi soldaţi şi tot. Când cei unuia o ţigară, îţi face mutre, parcă i-i cere pă a bătrână!

— Da’ eu ce să mai zic?! răspunse sergentul-major sucindu-şi sfârcul mustăţilor; când eram pă 78 în Dorobanţi, nu mă mulţumeam cu trei-patru sute dă franci pă lună! Acuma, tufă dă Veneţia şi clei dă ogar!

Şi oftă adânc.

— Ştiţi ce, don sergent? zise târgoveţul, care, graţie micilor economii realizate la grefa onor. Tribunalul Ilfov, trăia tot printre „grade”. Haidi să punem pă Potoroacă să ne cânte. Are haz ţiganu’!

— Bine zici!

— Zău aşa!…

— Da’ mai dai un chil d-ăsta roşu? întrebă sergentul-major.

— Cum să nu?!

— Aşa da. Apoi strigă: Potoroacă! *Acorde mo*! [3]

— Iaca-ndată! răspunse ţiganul, care nu voia să vorbească în limba lui.

Potoroacă se gătea să se culce, dar auzind porunca sergentului-major începu să se îmbrace. Era soldat de doi ani de zile. Rotund ca o minge, negru cu lustru, foarte caraghios îndeobşte şi mai ales la ordinul sergentului-major, Potoroacă ajunsese să trăiască bine-n companie de pe urma calităţii pe care o avea de-a-nveseli pe „grade”. Era scutit de corvoadă foarte adesea, făcea pe planton tot „schimbu-ntâi”, nu intra în gardă decât la locuri uşoare şi pe deasupra i se treceau o mulţime de lucruri pentru care alţii ar fi stat cu „căţeaua” ori ar fi făcut „pluton de pedeapsă”.

Şi Potoroacă aprecia foarte bine foloasele astea. Acasă fusese lăutar, încât cu insultele boiarilor şi cu glumele lor era deprins. Pentru un ceas, două de caraghioslâcuri era scutit de multe nevoi; de aceea, când auzi glasul sergentului-major, se-mbracă îndată şi veni înaintea

lui.

— *Şo mai carèl*? [4] îl întrebă un sergent care învăţase două-trei vorbe ţigăneşti.

— *Saşişto, o rai*; *da keraimos*? [5]

— *Mişto* [6].

Toţi făceau haz mare, mai mult de „camaradul” lor decât de Potoroacă. Sergentul-major îi spunea întruna: – Măi Vasiliule, tu trebuie să fii neam dă ţigan. Zău, mă! Dă unde eşti tu dă loc?

— Dă la Stâlpu din Buzău.

— I! Apăi acolo şuntară toate şatrele ţigăneşti. Acolo caută ţiganii auru-n gârlă… Să ştii că eşti ţigan. Câş, cioară, cârrr!

Şi ceilalţi, după sergentul-major:

— Cârrr!

Potoroacă se bucura grozav că găsise un „grad” din neamul lui şi chiar răspândea vorba că sergentul nu seamănă cu tată-său.

Chilul omului-tabacheră sosise şi trecerea de la unul la altul printre cei patru tovarăşi de masă… Iar Potoroacă, imitând cobza pe o baionetă, cânta mereu:

Şapte gâşte potcovite
A plecat să se mărite…

Şi cânta, şi juca, şi se frământa, îşi sucea picioarele, dădea din mâini, apoi se trântea la pământ şi se făcea mort. Atunci unul din sergenţi lua baionetă-n mână şi-l lovea de două-trei ori:

— Scoală-n sus, gaiţă! Uite, mă, a-nviat *şoşoiu* [7]!

În vremea asta, *chilul* se golea, iar fostul proprietar al tabacherei cu potcoavă se uita lung cum sergentul-major îl potcovise.

Amintirile grefei Tribunalului Ilfov erau toate în tabachera ceea.

— Nu mai dai un chil, Gută? întrebă sergentul-major pe târgoveţ.

— Zău, parol dacă am vun ban la mine!…

— Aş! Să poată?! Dumneata eşti de famelie, cum să n-ai?

— Am, nu poci pentru ca să zic, da’ şuntară la don căpitan…

— Staţi, că vă dau eu un pont, răspunse sergentul din dreapta, întâiul direcţional al companiei.

— Haidi, să te vedem ce pricopseală ştii!

— E un răcan de-ăştia noii cu parale.

— Care-i ăla? Că i-am văzut mangosiţi rău pă toţi…

— E Neculai a Sultanii; l-am dibuit dă cum a venit.

— Bun, bun, haidi să te vedem!

Sergentul din dreapta se depărtă. Dete târcoale paturilor şi ajunse în dreptul recrutului de la Scuteni. Neculai a Sultanei dormea. Sergentul se apropie încet de el, îl apucă uşor de vârful nasului şi începu a-l striga cu glas dulce:

— Niculae, măi Niculae, mă Niculăiţă, mă Nicule…

Recrutul dormea greu.

— Măi Nicuşor, mă… Scoal’, flăcăiaş!

Se deşteptă. Într-o clipă fu în picioare.

— Trăiţi, don sergent, ce-aţi ordonat?

— Stai jos, băieţaş. Lasă, că eu nu-s vodă! Parcă nu suntem tot oameni?!

— Dă, aşa-i, don sergent, da…

— Aş! Ăia-s mofturoşi care să sperie dă galonu lor dă la mână…

— Irrra, don sergent, ci şuguieşti mata?!

— Sâc, dă nuntă! Foarte sirios! Eu nu sunt ca alde cine ştie cine…

— Dă…

— Măi Nicule, ia ascultă: împrumută-mi tu vo zece franci, că ţi-i dau eu la soldă.

— N-am, zău, don sergent…

— Mă lovişi în pălărie! Da’ nu ştiu eu că ai? Nu mi-ai spus tu singur când ai venit că ai treizeci dă franci?

— Am avut, da’ s-o dus; am mai dat pl la unu, la altu’…

— Car’ s’ zică, nu vrei să dai…

— Zău, don…

— Nu vrei, de? Bine; dacă te faci tu pentru două pese, lasă! Tot ţie o să-ţi pară rău…

Şi sergentul s-a-ntors la locul lui, între tovarăşi.

— Ei, întrebă sergentul-major, făcuşi ceva?

— Pă dracu’ ghem!

— Apăi te lăudai…

— Nu v-am spus că nu mai e meliţie? S-a stricatără şi soldaţii, dom’le!

— Aşa e! oftă sergentul-major. S-a-ntorseră toate alea pă dos. Cin’ s-o mai reangaja d-acuma-nainte catană să moară!

— Da’ las, că i-o fac eu! Să-şi aducă aminte dă laptele care l-a supt la mă-sa când era d-o şchioapă!

Mai stătu puţin sergentul, făcu o ţigară, apoi strigă:

— Un foc!

Soldaţii dormeau, că trecuse de miezul nopţii. Era pe la schimbul al doilea.

Într-o clipă, sergentul se descinse de centuron şi începu a croi „pă un cap” de la o margine la alta a cazărmii.

Soldaţii, speriaţi, săreau în sus fiecare cum putea. Era o zăpăceală întreagă: unora li se părea că a sunat alarma, altora că s-a făcut ziuă, nimeni nu-şi dădea seama ce se-ntâmplase. Îi vedeai sărind din toate părţile.

Deşteptându-se, unul striga „drepţi”, altul „front”, cei mai mulţi priveau cu ochi rătăciţi în toate părţile.

Veni rândul lui Neculai a Sultanei.

Sergentul îşi sumese mânicile de la tunică şi-l lovi de două ori cu catarama curelei. Bietul recrut sări în sus zăpăcit. Strânse pătura în mâini, strigă de două ori „văleu!”, apoi privi aiurit. Dete cu ochii de sergent, care sta încruntat în faţa lui. Băiatul chiaburului de la Scuteni pricepu numaidecât ce-i adusese focul ăsta pe cap. Îşi luă îndată nădejdea de scăpare. Faţa i se făcu galbenă ca ceara şi două lacrimi îi licăriră sub pleoape.

— Ai auzit tu când am cerut eu un chibrit? Hai? Ai auzit?

— Trăiţi, don sergent… N-am putut… dormeam…

— Dormeai! Dormir-ai mort! Nu vorbi-naintea mea! Ce te-am învăţat eu la tiurie? Să dormi, hai?! Ia prubuluieşte [8] tu că s-ar fi aprins, Doamne fereşte, cazarma… Ce-ai fi făcut? Soldatu nu trebuie să doarmă atât în timp dă pace, cât şi-n timp dă război!

— Trăiţi…

— Nu vorbi! Şi alte două lovituri răsunară. Infiriorul n-are voie să doarmă în faţa supiriorului sau în timpul sirviciului!… Ia să-mi vii încoace; las, că-ţi arăt eu somn îndată!

Recrutul se dete jos din pat. Sergentul luă tesacul gornistului şi-l azvârli în pământ. Tesacul căzu cu vârful în scânduri şi se înfipse zbârnâind.

— Să-l scoţi cu dinţii, răcane! Am să te-nvăţ meliţie din vremea lu’ Pazvante! Să ţii minte c-ai mâncat pâinea statului!

Recrutul puse mâinile la spate, se aplecă de mijloc, apucă tesacul cu dinţii de mâner şi începu a trage; dar tesacul era înfipt adânc şi rezista. La spatele lui Neculai, sergentul îl lovea mereu cu cureaua, strigându-i:

— Trage drept, rătane! Nu clătina tesacu, că asta-i arma gubernului, nu-i oiştea lu' tat-tu!

Scena ţinu cinci minute. Cămaşa recrutului se umplusese de sânge ca şi mânerul tesacului. Căzu leşinat la pământ.

— Stropiţi-l cu rachiu ca să-i treacă dungile curelii! strigă sergentul. Cât pentru dinţi, las, c-au să-i crească alţii, nu-i nicio pagubă! Nu piere lumea! Şi veni din nou lângă tovarăşi. Nu mai e meliţie, dom'le! Dă când s-a desfiinţat bătaia, nu mai e armată, e fleac!

Lui Potoroacă-i era rău. Îl trimiseră să se culce. Iar cheful ţinu înainte, de astă dată cu rachiu cazon.

În fund, Neculai a Sultanei plângea înfundat. În vremea asta tot satul îi trecea pe dinaintea ochilor, ca şi cum ar fi vrut să-şi ia rămas bun de la dânsul.

* * *

Din seara aceea începea pentru recrutul din Scuteni o viaţă nouă.

Până-aci, toţi îl ştiau recrutul cel mai bun, era chiar pus pe „tabloul de avansare" pentru funcţia de „fruntaş". Nimeni nu ştia că el teoria, toate semnalele le învăţase mai bine decât gornistul; arma o mânuia ca un soldat vechi; muniţie ca a lui, în bună stare, n-avea nimeni în companie.

De atunci, însă, tot se schimbase. Îl vedeai pus la toate corvezile, prăpădit, zdrenţăros, năuc de cap. De multe bătăi, asurzise, şi toţi spuneau că se preface.

Era sătul de viaţa asta! Dormea de-abia câte două ceasuri pe noapte, căci vecinic era pedepsit, ba cu raniţa-n spinare, ba de planton. Iar dac-adormea uneori lângă uşă, trudit, istovit, îndată bătăile curgeau. Era sergentul care-l pândea:

— Dormi la post, hai?! Soldatu nu trebuie să doarmă la post, fie-n timp dă pace, fie-n timp dă rezbel!

În urma lui, soldaţii vorbeau întruna:

— Biet a Sultanei! Ce bun era la-nceput! Ştia şi instrucţia, şi teoria; da acuma!... ferească Dumnezeu!

Şi soldaţii-şi făceau cruce oftând.

Într-o zi, când să iasă la instrucţie, caută Neculai puşca: nicăirea! Numai vergeaua a găsit-o într-un maidan din dosul cazărmii.

Îndată-i dete-n gând: „M-o calicit de-amu! Mi-o aruncat puşca! Valeu, cu ce am s-o plătesc eu? M-o văzut grosu [9] de-amu"...

Vorbele sergentului-major nu-i ieşeau din minte: „Ţi-ai vândut puşca la vo cârciumă, rătane. Am să te bag în puşcărie pentru deturnare de efecte meliţare! Puşca ţine 75 dă franci; te-a luat mama dracului!”

Şi furierul îi făcuse chiar formele de dare-n judecată…

* * *

Însă a doua zi de dimineaţă mergea din gură-n gură vorbă-n compania a şaptea:

— Neculai a Sultanii a dezertat!

Şi soldaţii-şi făceau cruce; numai „gradele” ziceau:

— A dezertat a Sultanii Neculai? Bine c-a dezertat! Era un tâlhar!

1. ↑ A se stenahorisi – a se tulbura, a se nelinişti. Aici cu sensul de a se sătura.

2. ↑ Se spune că te măriţi (fr.).

3. ↑ Vino-ncoa’, mă! (n.a.)

4. ↑ Ce mai faci? (n.a.).

5. ↑ Voinic, domnule sergent; dar dumneavoastră? (n.a.).

6. ↑ Bine (n.a.).

7. ↑ Iepurele (n.a.).

8. ↑ A purubului – a gândi.

9. ↑ Gros – temniţă, închisoare.